

TURUNÇGİL ÇÖĞÜR YETİŞTİRİCİLİĞİ

Turunçgiller dünyada en fazla üretimi yapılan meyve grubudur. Turunçgiller genelde tohum, çelik ve diğer vegetatif çoğaltım yöntemleri ile başarılı bir şekilde çoğaltılmasına rağmen, özellikle uygun olmayan toprak ve iklim koşulları ile hastalıklar anaç kullanımını zorunlu hale getirmektedir. Bundan dolayı, yetiştiriciliği yapılan turunçgil türlerinin hemen hemen tamamı asılanmakta olup asılanan çeşidin özellikleri üzerine anacın etkisi de önemlidir.

Tohum Seçimi

Sağlıklı fidan elde etmenin temeli şüphesiz ki sağlıklı tohum elde etmekten başlar. Tohum elde edilecek meyveler, sağlıklı ağaçlardan, özellikle virüs ve benzeri hastalıklardan ari ağaçlardaki sağlıklı, iyi gelişmiş ve yeterince olgunlaşmış meyveler olmalıdır. Yere düşen meyvelerden tohum çıkarılmamalı, zira bu meyvelerde toprak kökenli mantari hastalıkların bulaşma ihtimali yüksektir. Ağaçtan toplanan meyveler yarılarak tohumlar çıkarılır. Çıkarılan bu tohumlardan sağlıklı gelişenler ayıklanır, iyi gelişmemiş ve meyve kesim esnasında zarar görmüş tohumlar uzaklaştırılır. Bu tohumlar temiz suyun içerisinde iyice yıkanır. Tohum yüzeyinde, aktif olarak tohum çimlenmesini engelleyen kimyasallar bulunduğu için, bu engelleyici maddeleri uzaklaştırmak için kum veya benzeri bir maddeyle iyice ovulur. Tohum hemen ekilmeli veya ekilmeyecekse iki aya kadar +4 °C soğutucuda, hava alacak şekilde, plastik torba veya steril yiyecek kabında bekletilebilir. Bu bekletme esnasında tohumların korumamasına dikkat edilmelidir. Ülkemizde en çok kullanılan

anaç Turunç olup, 1 kg turunç tohumunda yaklaşık 2000-2800 civarında tohum bulunur. Diğer bir anaç olan Üçyapraklı da 2000-3000 adet, Carrizo ve Troyer sitranjlarında 2400-2600 adet tohum bulunur.

Tohum Ekimi

Daha önceden ekime hazır hale getirilen tohumlar, tohum yastığı, plastik kasalar veya plastik torbalara ekilebilir. Tohum için kullanılacak harç 2 toprak, 2 yanmış çitlik gübresi ve 1 kum olacak şekilde oranlanarak hazırlanır. Hazırlanan harç hastalık ve zararlılardan temizlenmesi için ilaçlanmalıdır. Ek besin olarak da kompoze gübrelerin harca katılması daha iyi bir sonuç verir.

Turunçgil çeşitlerinin çoğunda poliembriyonik yani bir tohumdan birden fazla embriyo çıkma özelliği vardır. Polyembriyoni standart çöğür elde etmek açısından önemli bir özelliktir. Bu açıdan bölgemizde kullanılan turunç anacının tohumlarından elde edilen nüseller çıkış yüzdesine bakacak olursak, bu değer oldukça yüksek olup, % 85-90 oranındadır. Bu özellikten dolayı tohumların çok sık olmasına dikkat edilmelidir. 1 m²'ye yaklaşık ½ kg tohum kullanılmalıdır.

Tohumlar hazırlanan ortama düzgün bir şekilde sıraya ekilmelidir. Tohumlar hafif nemlendirildikten sonra harç üzerinde 1-1,5 cm derinlikte açılan karığa ekilir. Daha sonra üzeri kapatılır, tohumların toprak ile iyice temasını sağlamak için üstten lata yardımıyla bastırılır. Süzgeçli hortumla harç iyice ıslatılır. Tohumların çürümesini önlemek için ilk sulama suyuna bir miktar fungusit katılmalıdır.

Ekilen tohumlar haftada bir sulanmalı, toprağının kurumamasına ve üstte kaymak bağlamasına dikkat edilmelidir. Çünkü kaymak tabakası tohum çıkışında sıkıntıya sebep olabilmektedir. Bu arada çıkan yabancı otlar temizlenmelidir. Tohum ekimden sonra yaklaşık 1-1,5 ay sonra çıkışlar başlar. Çıkan fidelerden düzgün çıkmayanlar ayıklanmalı sağlıklı fideler bırakılmalıdır.

Çöğürlerin Şaşırtılması

Tohum ekiminden yaklaşık 4 ay sonra fideler şaşırtma seviyesine gelir. Tohum yastığında 10-15 cm boya gelen fideler harçla doldurulan 4,5-5 litrelik plastik torbalara şaşırtılır. Şaşırtılacak çöğürler seçilirken aynı boyda olan bitkilerin seçilmesine özen gösterilir. Seçim esnasında iyi gelişmeyen, bozuk şekilli, hastalıklı bitkiler ayıklanmalıdır. Tohum yastığından alınan bitkiler kök tuvaleti yapılır ve 6-8 cm den tepesi vurulur. Bunun amacı hem kök gelişmesini teşvik etmek hem de taze yaprakları uzaklaştırılarak aşırı su tüketimini engellemektir. Bitki kökleri fungusit katılarak hazırlanmış ilaçlı suya batırıldıktan sonra dikim yapılır. Dikim yapılacak torbalardaki harç ortamı iyice sulanmalı ve suyunu çektikten sonra dikim kazıkları yardımıyla 4-5 cm derinlikte açılan deliklere çöğürler yerleştirilir ve toprağın üzeri iyice bastırılarak kök boğazına kadar toprakla doldurulur. Dikim bittikten hemen sonra bitkilere can suyu verilmelidir.

Bitkiler toprak nemine ve hava sıcaklığına bağlı olarak 5-7 günde bir sulanmalı ve torbadan çıkan yabancı otlardan temizlenmelidir. Dikimi yapılan bitkilerde 15-20 gün sonra yeni sürgünler çıkmaya başlar. Çıkan sürgünlerden tepe sürgünü bırakılmalı diğer sürgünler temizlenmelidir. Bitkinin büyümesini

teşvik için taze sürgünler 4-5 cm'ye ulaştığında kimyevi gübre takviyesi yapılmalıdır. Bitkiler 30-40 cm boya ulaştığında dik büyümesini teşvik etmek ve yanlara yatmasını engellemek için hereklere bağlanır.

Çöğürlerin Aşılması

Aşılama büyüklüğüne gelmiş çöğürleri iki farklı dönemde aşılama mümkündür. Birincisi durgun göz aşısı olarak Eylül-Ekim döneminde ikincisi de havaların ısınmaya başladığı ve bitkilerde filizlenmenin görüldüğü Nisan-Mayıs aylarıdır. En iyi sonuç alınan aşılama zamanı eylül-ekim döneminde yapılan durgun göz aşısıdır. İlkbaharın girmesi ve fidanlarda filizlenmenin (sürgün) başladığı zamanlarda Mart'ın 20'sinden başlayarak nisan ve mayıs ayları içerisinde sürgün göz aşısının yapılma zamanıdır. Yukarıda belirtilen başlama tarihi mevsim şartlarına bağlı olarak daha önce veya daha sonrada başlayabilir. Burada önemli olan ağaçların uyanması, yeterli ısı ve bir don olma ihtimalinin uzak olmasıdır.

Turunçgil yetiştiriciliğinde daha çok göz aşısı uygulanır. Kalem aşısı çok önerilmez. Kullanılacak aşısı gözleri virüs ve virüs benzeri hastalıklardan temiz olmalıdır. Hastalıksız olduğundan son derece emin olduğumuz, verimli ve mümkünse genç ağaçları aşısı kalemi almak için tercih etmeliyiz.

Çöğürler aşılama büyüklüğüne tohum ekiminden itibaren 8-9 ay içerisinde ulaşırlar. Yaklaşık 0,5 cm çapında kalınlığa ulaşmış çöğürlerin üzerine iyice pişkinleşmiş sürgünlerden alınan aşısı gözleri, yerden 15 cm yükseklikten aşılır. Aşılama kullanılan bıçak ve makaslar keskin olmalı ve önceden dezenfekte edilmiş olarak aşısı başlanmalıdır. Aşısı sonrasında çöğürlerde aşılama gözlerinin

sürmesini çabuklaştırmak ve fidan gelişimini hızlandırmak için 15-20 gün sonra, aşısı noktasının 5 cm üzerinden tepe kesilir. Gözler, aşılama 15-20 gün sonra sürmeye başlar. Bu arada aşısı bağları çözülmalıdır. Sürgün boyları 15 cm'ye ulaşınca herekler bağlanır. Aşılama gözünün dışında anaçtan çıkan sürgünlerin büyümesine izin verilmez ve düzenli olarak koparılır. Aşılama gözünden çıkan sürgün 60 cm boya ulaştığında turnak aşısı noktasının hemen üstünden yapılan kesimle çıkartılır. Sürgün boyu 80-100 cm'ye ulaştığında tepeleri 75 cm'den; satsumalar yavaş geliştiği için 65 cm'den vurulur. Kesim yapılan bu yüksekliğe taçlandırma yüksekliği denir. Tepeden itibaren 10 cm'lik kısımdan çıkan sürgünlerden 3 tanesi ana dalları oluşturmak üzere bırakılır ve diğer sürgünler alınır. Bırakılacak sürgünlerin ağaca iyi bir taç oluşturacak şekilde olmasına özen gösterilmelidir. Taçlandırılması yapılmış ve dış şartlara alıştırmış fidanlar daha önceden hazırlanan araziye uygun dikim mesafeleriyle dikilir.

Adres : P.K. 27 Erdemli-Mersin
Web : <http://arastirma.tarim.gov.tr/alata>
E-Posta : alata@ghb.gov.tr
Santral : 0 324 518 00 52
Belgegeçer : 0 324 518 00 80

T.C.
GIDA, TARIM ve HAYVANCILIK BAKANLIĞI
Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü
Alata Bahçe Kültürleri Araştırma Enstitüsü
Erdemli-Mersin

TURUNÇGİL ÇÖĞÜR YETİŞTİRİCİLİĞİ

Übeyit SEDAY
Ziraat Yüksek Mühendisi

Erdemli-2015